

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки, управління,
права та інформаційних технологій

Кафедра підприємництва і права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СІМЕЙНЕ ПРАВО

(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

Освітньо-професійна програма Право

спеціальність 081 Право

галузь знань 08 Право

освітній ступінь Бакалавр

Розробник: Купчення Лідія, доцент кафедри підприємництва і права, кандидат юридичних наук

Гарант: Осташова Валерія, доцент кафедри підприємництва і права, кандидат юридичних наук, доцент

Полтава

2022 р.

Форма опису навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Сімейне право
Назва структурного підрозділу	Кафедра підприємництва і права Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	 <p><i>Викладач: Купчення Лідія, доцент кафедри підприємництва і права, кандидат юридичних наук;</i> <i>Контакти: ауд. 482-а (навчальний корпус №4);</i> <i>e-mail: lidia.kupchenia@pdaa.edu.ua</i> <i>сторінка викладача:</i> https://www.pdau.edu.ua/people/kupchenya-lidiya-ivanivna</p>
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Спеціальність	081 Право
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Навчальні дисципліни: «Історія держави і права зарубіжних країн», «Теорія держави та права», «Юридична деонтологія», «Конституційне право України», «Історія держави і права України», «Основи римського приватного права», «Цивільне право України»

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни – вивчення системи теоретичних знань та оволодіння практичними навичками і вміннями у сфері сімейних відносин між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами для застосування сімейно-правових норм у майбутній професійній діяльності.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: засвоєння нормативного матеріалу, закріпленого системою актів вітчизняного сімейного законодавства, міжнародних договорів, актів вищих судових інстанцій; формування навичок прийняття рішень та опанування логікою розв'язання ситуативних завдань з аргументацією висновків у сімейних справах а також складання процесуальних документів.

Компетентності:

загальні:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

фахові:

ФК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;

ФК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення;

ФК17. Здатність до застосування правових норм щодо регулювання управлінських та технологічних відносин, що виникають у процесі функціонування і діяльності суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання аграрного сектору економіки;

ФК18. Здатність до аналізу правових явищ та застосування відповідних правових норм для вирішення питань у сфері земельного права.

Програмні результати навчання:

ПРН 15 Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПРН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення сімейного права .

Тема 2. Джерела сімейного права Шлюб. Умови та порядок його укладення.

Тема 3. Сімейні правовідносини Особисті немайна права подружжя.

Тема 4. Майнові права та обов'язки подружжя.

Тема 5. Припинення шлюбу.

Тема 6. Встановлення походження дітей. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей.

Тема 7. Права та обов'язки батьків і дітей.

Тема 8. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 9. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

Тема 10. Договірне регулювання відносин батьків, щодо виховання та утримання дітей.

Тема 11. Опіка та піклування над дітьми.

Тема 12. Альтернативні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 13. Міжнародно-сімейні правовідносини.

Методи навчання:

- МН 1 словесні методи: лекція, бесіда;
- МН 2 наочні методи: демонстрування, ілюстрування;
- МН 3 практичні методи: практичні роботи, робота з навчально-методичною літературою: конспектування,
 - МНСР 1: методи самостійної роботи вдома: завдання самостійної роботи;
 - МНСР 2: робота під керівництвом викладача: виконання практичних завдань;
 - МСМ 1: методи формування пізнавальних інтересів: створення ситуації інтересу; ситуації новизни навчального матеріалу; метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації.
- МНІ 3 : інтерактивні методи: кейс-метод; дискусії, диспути, мозковий штурм, тренінгові заняття, командні конкурси і змагання.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					Кількість годин				
	денна форма					заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	н/п	с.р.		л	п	н/п	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
Тема 1. Загальні положення сімейного права .	10	2	-	-	6	9	2	-	-	7
Тема 2. Джерела сімейного права Шлюб. Умови та порядок його укладення.	10	2	2	-	6	7	-	-	-	7
Тема 3. Сімейні правовідносини Особисті немайнава права подружжя.	8	2	-	-	6	9	2	-	-	7
Тема 4. Майнові права та обов'язки подружжя.	8	2	2	-	6	7	-	-	-	7
Тема 5. Припинення шлюбу.	10	2	2	-	6	7	-	-	-	7
Тема 6. Встановлення походження дітей.	8	2	-	-	6	7	-	-	-	7

Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей.										
Тема 7. Права та обов'язки батьків і дітей.	10	2	2	-	6	7	-	-	-	7
Тема 8. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.	10	2	2	-	8	7	-	-	-	7
Тема 9. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	10	2	-	-	6	7	-	-	-	7
Тема 10. Договірне регулювання відносин батьків, щодо виховання та утримання дітей.	8	2	-	-	6	7	-	-	-	7
Тема 11. Опіка та піклування над дітьми.	10	2	2	-	6	13	2	4	-	7
Тема 12. Альтернативні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.	8	2	2	-	6	7	-	-	-	7
Тема 13. Міжнародно-сімейні правовідносини.	10	2			6					
Контрольна робота для заочної форми навчання	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26
Усього годин	120	26	14	-	80	120	6	4	-	110

Оцінювання результатів навчання.

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

Форми контролю результатів навчання

Денна форма навчання

Програмні результати навчання	Форма оцінювання			
	Виконання завдань на практичних заняттях		Виконання завдань самостійної роботи	
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 15	2,4	4	6,3	10,5
ПРН 18	2,4	4	6,3	10,5
ПРН 20	2,4	4	6,3	10,5
ПРН 22	2,4	4	6,3	10,5

Ведення конспекту, виконання вправ на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, написання реферату.

Заочна форма навчання

Програмні результати навчання	Форма контролю							
	Ведення конспекту лекцій		Виконання вправ на практичних заняттях		Виконання завдань самостійної роботи		Виконання контрольної роботи	
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 15	4,5	7,5	1,5	2,5	3,6	6	5,4	9
ПРН 18	4,5	7,5	1,5	2,5	3,6	6	5,4	9
ПРН 20	4,5	7,5	1,5	2,5	3,6	6	5,4	9
ПРН 22	4,5	7,5	1,5	2,5	3,6	6	5,4	9

Ведення конспекту, виконання вправ на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, виконання контрольної роботи.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання

Назва теми	Види навчальної роботи студентів				Разом по темі
	Ведення конспекту лекцій	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Написання реферату	
Тема 1. Загальні положення сімейного права .	-	-	3	-	3
Тема 2. Джерела сімейного права Шлюб. Умови та порядок його укладення.	-	6	3	-	9
Тема 3. Сімейні правовідносини Особисті немайна права подружжя.	-	-	3	-	3
Тема 4. Майнові права та обов'язки подружжя.	-	6	3	-	9
Тема 5. Припинення шлюбу.	-	6	3	-	9
Тема 6. Встановлення походження дітей. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей.	-	-	3	-	3
Тема 7. Права та обов'язки батьків і дітей.	-	6	3	-	9
Тема 8. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.	-	6	3	-	9
Тема 9. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	-	-	3	-	3
Тема 10. Договірне регулювання відносин батьків, щодо виховання та утримання дітей.	-	-	3	-	3
Тема 11. Опіка та піклування над дітьми.	-	6	3	-	9
Тема 12. Альтернативні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.	-	6	2	-	9
Тема 13. Міжнародно-сімейні правовідносини.	-	-	1	-	3
<i>Ведення конспекту лекцій</i>	16	-	-	-	16
<i>Написання реферату</i>	-	-	-	6	6
Разом	16	42	36	6	100

для студентів заочної форми навчання

Назва теми	Види навчальної роботи студентів				Разом по темі
	Ведення конспекту лекцій	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Написання реферату	
Тема 1. Загальні положення сімейного права .	-	-	3	-	3
Тема 2. Джерела сімейного права Шлюб. Умови та порядок його укладення.	-	6	3	-	9
Тема 3. Сімейні правовідносини Особисті немайна права подружжя.	-	-	3	-	3
Тема 4. Майнові права та обов'язки подружжя.	-	6	3	-	9
Тема 5. Припинення шлюбу.	-	6	3	-	9
Тема 6. Встановлення походження дітей. Загальні підстави виникнення прав та обов'язків батьків і дітей.	-	-	3	-	3
Тема 7. Права та обов'язки батьків і дітей.	-	6	3	-	9
Тема 8. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.	-	6	3	-	9
Тема 9. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.	-	-	3	-	3
Тема 10. Договірне регулювання відносин батьків, щодо виховання та утримання дітей.	-	-	3	-	3
Тема 11. Опіка та піклування над дітьми.	-	6	3	-	9
Тема 12. Альтернативні форми виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.	-	6	2	-	9
Тема 13. Міжнародно-сімейні правовідносини.	-	-	1	-	3
Ведення конспекту лекцій	16	-	-	-	16
Написання реферату	-	-	-	6	6
Разом	16	42	36	6	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

1. Ведення конспекту лекцій: 0-16 балів. (для денної форми навчання); 0-30 балів (для заочної форми навчання).

Шкала та критерії та оцінювання (денна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	14,4-16
		на середньому рівні	11,8-14,3
		на достатньому рівні	9,6-11,7
		на низькому рівні	0-9,5

Шкала та критерії та оцінювання (заочна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	27-30
		на середньому рівні	22-26
		на достатньому рівні	18-21
		на низькому рівні	0-17

2. Виконання вправ на практичних заняттях: 0-6 балів (для денної форми навчання); 0-10 балів (для заочної форми навчання).

Шкала та критерії та оцінювання (денна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	5,4-6
		на середньому рівні	4,4-5,3
		на достатньому рівні	3,6-4,3
		на низькому рівні	0-3,5

Шкала та критерії та оцінювання (заочна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	9-10
		на середньому рівні	7,4-8,9
		на достатньому рівні	6-7,3
		на низькому рівні	0-5,9

3. Виконання завдань самостійної роботи: 0-3 бали (для денної форми навчання); 0-2 (для заочної форми навчання).

Шкала та критерії та оцінювання (денна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	2,7-3
		на середньому рівні	2,2-2,6
		на достатньому рівні	1,8-2,1
		на низькому рівні	0-1,7

Шкала та критерії та оцінювання (заочна форма)

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	1,8-2
		на середньому рівні	1,5-1,7
		на достатньому рівні	1,2-1,4
		на низькому рівні	0-1,1

4. Написання реферату: 0-6 балів (денна форма)

Шкала та критерії та оцінювання

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	5,4-6
		на середньому рівні	4,4-5,3
		на достатньому рівні	3,6-4,3
		на низькому рівні	0-3,5

5. Виконання контрольної роботи: 0-36 балів (для заочної форми навчання).

Шкала та критерії та оцінювання

Результат	Критерій оцінювання	Характеристика критерію	Шкала оцінювання, бали
ПРН 15 ПРН 18 ПРН 20 ПРН 22	Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.	на високому рівні	33-36
		на середньому рівні	27-32
		на достатньому рівні	22-26
		на низькому рівні	0-21

Трудовіткість:

Загальна кількість годин 120 год. – денна та заочна форми навчання.
Кількість кредитів 4 – денна та заочна форми навчання.
Форма семестрового контролю – залік.

Політика навчальної дисципліни

Відвідування занять є обов'язковим. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. За використання телефонів і комп'ютерних засобів без дозволу викладача, порушення дисципліни здобувач вищої освіти отримує на занятті 0 балів та зобов'язаний відпрацювати таке заняття.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Письмові роботи можуть перевірятися на наявність плагіату і допускатися до захисту із коректними текстовими запозиченнями у межах встановлених норм. У разі виявлення факту плагіату здобувач вищої освіти отримує за завдання 0 балів і повинен повторно виконати його. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (у т. ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни:

Презентації, відеоролики.

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Дякович М.М. Сімейне право : навч. пос. Київ: Правова єдність, 2009. 512 с.
2. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України. Харків: Одиссей, 2006. 552 с.
3. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 532 с.

4. Сімейне право: Підручник / О. В. Дзера, І.В. Боднар. Київ: Юрінком Інтер 2018. 520 с.
 5. Семейное право Украины: учебник / Под ред. Ю.С. Червонного. Харків: ООО «Одиссей». – 520 с.
 6. Сімейне право України: Підручн. / За ред. Гопанчука В.С. Київ: Істина, 2002. 304 с.
 7. Сімейне право України: Підручник / за заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 264 с.
 8. Сімейне право України: підручник / за ред. А.О. Дутко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с.
 9. Сімейне право України: підручник / Т.В. Боднар, В.С. Гопанчук, О.В. Дзера та ін.; за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 520 с.
 10. Сімейне право: підручник / за заг. ред. В.А. Кройтора та В.Ю. Євко; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. 512 с.
 11. Сімейне право: підручник / за ред. С.Б. Булеци, В.Г. Фазікоша. Львів, 2015. 375 с.
 12. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. І.В. Жилінкової. Харків: Ксилон, 2008. 855 с.
 13. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. С.Я. Фурси. Київ: Видавництво Фурси С.Я.: КНТ, 2008. 1248 с.
 14. Сліпченко С.О., Шишка Р.Б. Римське приватне право в таблицях / Національний ун-т внутрішніх справ. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2001. 252 с.
- Трофанчук Г.І. Римське приватне право : навч. посіб. для студ. вузів. Київ: Атіка, 2006. 248 с.

Допоміжні:

1. Антошкіна В. Договір про поділ майна подружжя, що є об'єктом права спільної сумісної власності. *Право України*. 2005. № 8. С. 75 – 78.
2. Антошкіна В. Договірне регулювання відносин з надання утримання між подружжям (колишнім подружжям). *Право України*. 2004. № 11. С. 79 – 82.
3. Антошкіна В.К. договірне регулювання відносин подружжя: автореф. дис... канд. Юрид. Наук : 12.00.03; Національна юридична академія ім. Ярослава мудрого. Харків, 2006. 20 с.
4. Боднар Т.В. Деякі проблемні аспекти здійснення та захисту майнових прав подружжя. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 27, No. 1, 2020. С. 26-38.
5. Боднар Т.В. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 2. С. 100-109.
6. Боднар Т.В. Проблеми удосконалення захисту прав та інтересів дітей (сімейно-правовий аспект). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 1. С. 5-7.
7. Борисова В.І. Шлюб, умови його дійсності та недійсності за

законодавством України. *Сучасні проблеми приватного права*: збірник наукових праць присвячених 80-ій річниці з Дня народження Ярослави Миколаївни Шевченко / відп. ред. Н. С. Кузнецова, Р. О. Стефанчук. Київ: ВГО «Асоціація цивілістів України», – Кам'янець-Подільський, ТОВ «Друкарня «Рута», 2012. 464 с. (Серія «Studia in Honorem»). С. 9-24.

8. Борисова, В. І. Красицька Л.В. Аліментні зобов'язання членів сім'ї в сімейному праві України: проблемні питання теорії та практики. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2020. Т. 27. № 3. С. 28-47.

9. Булеца С.Б. Проблеми реалізації прав неповнолітніх і трансгендерних дітей при отриманні медичної допомоги. *Медичне право*. 2020. № 2(25). С.17-28.

10. Ворожейкин Е.М. Семейные правоотношения в СССР. М.: Юрид. лит., 1972. 336 с.

11. Д'ячкова Н.А. Договір між батьками про сплату аліментів на дитину. *Нотаріат для Вас*. 2009. № 9. С. 12 – 16.

12. Д'ячкова Н.А. Фактичне виховання як правова форма виховання дітей, які залишилися без піклування батьків. *Вісник університету внутрішніх справ*. 2000. Спецвипуск. С. 213 – 215.

13. Дзера О. Деякі проблеми врегулювання відносин власності подружжя в новому Сімейному кодексі України. *Юридична Україна*. 2003. №1. С.56–58.

14. Драгневич Л.Ю. Проблеми сурогатного материнства. *Юриспруденція: теорія і практика*. 2007. № 6. С. 6–7.

15. Ершова Н.М. Опека, попечительство, усыновление. Москва, 1984. 109 с.

16. Євко В.Ю. Дитячий будинок сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Монографія. Харків, Ксилон, 2010. 156 с.

17. Євко В.Ю. Патронат як вид влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Серія Право. 2008. № 819. Вип. 2 (4).

18. Євко В.Ю. Право дитини жити та виховуватися у родині. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 2000. Спецвипуск. С. 215–218.

19. Євко В.Ю. Правова природа дитячого будинку сімейного типу. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Спецвипуск. С. 338–344.

20. Євко В.Ю. Правові форми родинного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1999. Вип. 6. С. 253–259.

21. Жилинкова И. Личные неимущественные права и обязанности супругов: парадоксы нового СК. *Юридическая практика*. 2004. № 24 (338), 15 июля. С. 10–11.

22. Жилинкова И.В. Брачный контракт (договор). Харьков: «Ксилон», 2001. 128 с.

23. Жилинкова И.В. Имущественные отношения между супругами.

Мала енциклопедія нотаріуса. 2004. № 1 (13). С. 43 – 46.

24. Жилинкова І.В. Правовий режим имущества членів сім'ї. Харків: «Ксилон», 2000. 398 с.
25. Жилинкова І.В. Расторжение брака. Харків: Ксилон, 2006. 88 с.
26. Жилинкова І. Корпоративні правовідносини в аспекті подружніх Юридичний вісник України. 2008. 19–25 січня (№ 3). С.6–7.
27. Жилинкова І., Приходько Л. Ряд положень сімейного законодавства слід вдосконалити. *Радянське право*. 1990. № 4.
28. Жилинкова І.В. Дія норм сімейного законодавства у часі. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 4 (47). С. 108– 118.
29. Жилинкова І.В. Правове регулювання майнових відносин у сім'ї в контексті нового сімейного законодавства. *Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики*. 2004. С.207–214.
30. Жилинкова І.В. Правове регулювання розірвання шлюбу за новим Сімейним кодексом України. *Проблеми законності*. Респ. міжвідомч. наук. зб. / Відп. ред. В.Я.Тацій. Харків: Нац. юрид. академія України, 2003.
31. Загоровский, А. И. Курс семейного права: научное издание; под ред. и с предисл. В. А. Томсинова. Москва: Издательство «Зерцало-М», 2016. 464 с.
32. Заїка Ю. Підстави визнання шлюбу недійсним. *Юридична Україна*. 2003. № 2.
33. Зілковська, Л.М. Недоліки законодавства про патронат над дітьми та шляхи його удосконалення. *Держава і право*. 2007. № 38. С.381–389.
34. Злотник І. Юридичні особливості фактичних шлюбних відносин. *Юридичний журнал*. 2004. № 7(25). С. 31 – 35.
35. Иоффе О.С. Советское гражданское право. Курс лекций. Ч. III. Правоотношения, связанные с продуктами творческой деятельности. Семейное право. Наследственное право: Учебное пособие для высш. юрид. учеб. заведений Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1965. 347 с.
36. Калітенко О.М. До питання про правопорушення в сфері особистих немайнових сімейних відносин. *Часопис цивілістики: Науково-практичний журнал*. 2013. Випуск 15. С. 98-103.
37. Калітенко О.М. експрес-шлюби: історія, сучасність, перспективи. *Часопис цивілістики: Науково-практичний журнал*. Випуск 23. С. 18-21.
38. Калітенко О.М. Окремі новели з питань припинення шлюбу (за новим Сімейним кодексом України). *Актуальні проблеми держави і права*. Випуск 17. – Одеса: Юрид.лит., 2003.
39. Калітенко О.М. Особисті відносини подружжя та відносини подружжя стосовно їх майна : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2001. 20 с.
40. Калітенко О.М. Про зміни, що грядуть з питань захисту майнових інтересів дітей (в світлі громадських обговорень) // Від римського приватного права до ІТ права: мат. міжнар. наук-практич. конф. «Римське право і сучасність» (м. Одеса, 19 травня, 2018 року). / за заг. ред. д.ю.н., О.І. Харитонової, к.ю.н., доцента К.Г. Некіт. – Одеса : Фенікс, 2018. – С. 161-163.

41. Красицька Л.В. Визначення походження дитини при застосуванні форм репродуктивної медицини за законодавством України. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 7. С. 31–33.
42. Красицька Л.В. Особливості розгляду судами справ про визначення батьківства. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Харків: Ксилон, 2007. С. 119–123.
43. Красицька Л.В. Правове регулювання заручин: історія та сучасність. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2007. № 1. С.227–237.
44. Красицька, Л. Оспорювання батьківства. *Юридична Україна*. 2008. № 7. С. 52–57.
45. Кузьмичева Л.А., Жилинкова И.В. Личные права и обязанности родителей и детей: Учебное пособие. Киев: УМК ВО, 1991. 56 с.
46. Левківський Б.К. Врегулювання немайнових правовідносин подружжя за сімейним законодавством України та Російської Федерації. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2002. № 3. С. 93-96.
47. Левківський Б.К. Особисті немайнові права та обов'язки членів сім'ї: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2004. 20 с.
48. Левковский Б.К. Правовые аспекты защиты семьи и детства в Украине. Одесса: СМІЛ, 2002. 280 с.
49. Лепех С. Інститут сепарації: проблеми застосування. *Право України*. 2003. №3. С.128–130.
50. Липець Л.В. Проблеми гендерної нерівності в контексті особистих немайнових прав подружжя // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 6 (80). – С. 105 – 110.
51. Майданик Р.А. Договори про утримання подружжя та дітей. Аномалії в цивільному праві України: навч.- практи. посіб. / відп. ред. Р.А. Майданик. Київ : Юстініан, 2007. 912 с.
52. Маслов В.Ф. Имущественные отношения в семье. Научно-практический комментарий действующего законодательства СССР, РСФСР, УССР и практика его применения / Маслов В.Ф. - Харьков: Изд-во Харьк. ун-та, 1972. 186 с.
53. Маслов В.Ф., Подопригора З.А., Пушкин А.А. Действующее законодательство о браке и семье. Харьков: Вища шк. Изд-во при Харьк. ун-те, 1972. 212 с.
54. Махінчук В.М. Конкубінат за Сімейним кодексом України: проблеми право реалізації // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х., Ксилон, 2007. – с. 95–102.
55. Менджул М.В. Виконання обов'язку по утриманню інших членів сім'ї та родичів в Україні. *Від громадянського суспільства – до правової держави* : матеріали X Міжнародної наукової Інтернет-конференції студентів та молодих вчених (м. Харків, 25 квітня 2014 р.). Харків, 2014. С. 217-221.
56. Менджул М.В. До проблеми принципу рівності в правовому

- регулюванні сімейних відносин. *Закарпатські правові читання*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (м. Ужгород, 25- 26 квітня 2013 р.). Ужгород, 2013. С. 243-245.
57. Менджул М.В. Надання права на шлюб особам, що не досягли шлюбного віку: окремі проблеми. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2013. № 2 (14). С. 149-157.
58. Менджул М.В. Порядок розірвання шлюбу з іноземними громадянами в Україні: окремі аспекти. *Закарпатські правові читання* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених та студентів (м. Ужгород, 25-27 квітня 2014 р.). Ужгород, 2014. Т. 2. С. 112-117.
59. Менджул М.В. Порядок усиновлення іноземцями дитини, яка є громадянином України: окремі проблеми. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 1. С. 91-94.
60. Мироненко В.П. Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей за сімейним та цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. К., 2000. 193 с.
61. Москалюк В. Щодо поняття «відмова від дитини» та суміжних понять у Сімейному кодексі України. *Право України*. 2008. № 5. С.78–81.
62. Москалюк В.Ю. Договір про сурогатне материнство. *Нотаріат для Вас*. 2006. № 11.
63. Москалюк В.Ю. Право на материнство (батьківство) за Сімейним кодексом України. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х., Ксилон, 2007. – с. 124 – 129.
64. Москалюк В.Ю. Проблемні питання реалізації та захисту майнових прав дитини. *Юридический журнал*. 2004. № 7.
65. Нечаева А.М. Споры о детях. Москва: Юрид. лит., 1989. 160 с.
66. Нечаева А.М. Охрана интересов детей. *Социалистическая законность*. 1972. № 9. С. 35. 120.
67. Нечаева А.М. Правонарушения в сфере личных семейных отношений. Москва: Наука, 1991. – 238 с.
68. Новохатська Я. Щодо правової природи шлюбу. *Право України*. 2002. № 4. С. 131 – 135.
69. Озель В. Вплив норм канонічного права православної церкви на формування та розвиток українського сімейного права (історико-правовий аспект). *Право України*. 2010. № 1. С. 169 – 174.
70. Ольховик Л.А. Особисті немайнові права дитини за цивільним законодавством України : монографія. О. : Видавець Букаєв В.В., 2009. 174 с.
71. Оршанский И.Г. Исследования по русскому праву семейному и наследственному. Репр. изд. - Санкт-Петербург: Тип. В. Безобразова и К, 1877. 498 с.
72. Покровский И.А. Основные проблемы гражданского права: в 3 ч. Репр. изд. 1917 г. Москва: Директ-Медиа, 2013. 116 с.
73. Пономаренко О. М. Реалізація принципу свободи договору у правовому регулюванні сімейних відносин// Збірник наукових праць. Серія

“Право”. – Випуск 8 – Харків: ХНАДУ, 2007. – С. 100-104.

74. Пономаренко О.М. аліментний договір як підстава виникнення аліментних зобов'язань. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». 2017. Випуск 27. С. 48-58.

75. Пономаренко О.М. проблеми визначення правової природи договору про поділ спільного майна подружжя. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». 2020. Випуск 31. С. 49-57.

76. Рабинович Н.В. Личные и имущественные отношения в советской семье. Ленинград: Изд-во Ленингр. гос. ун-та., 1952. 160 с.

77. Розгон О.В. Договори у сімейному праві України: монографія. Київ: Ін Юре, 2018. 301 с.

78. Ромовская В. Вопрос заключения брачного договора. Комментарии автора Семейного кодекса Украины к главе 10 «Брачный договор». *Юридическая практика*. 2003. № 26. С.13–14.

79. Ромовская З.В. Защита в советском семейном праве. Львов: Вища школа, 1985. 159 с.

80. Ромовська З.В. Проблеми правового регулювання управління майном дитини. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х., Ксилон, 2007. с. 156–160.

81. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Погляд в майбутнє. *Право України*. 2001. № 2.

82. Рясенцев В. А. Семейное право: учебник. Москва: Юрид. лит., 1971. 296 с.

83. Сапейко Л.В., Кройтор В.А. Аліменти дітям та батькам: Монографія. Харків: Еспада, 2008. 160 с.

84. Свердлов Г.М. Охрана интересов детей в советском семейном и гражданском праве. Москва: Изд-во АН СССР, 1955. 160 с.

85. Свердлов Г.М. Право на воспитание и судебные споры о детях. *Советское государство и право*. 1940. № 5/6. С. 52.

86. Синайский В.И. Русское гражданское право. Редкол.: Долгов А.Г., Ем В.С. - М.: Статут, 2002. 638 с.

87. Труба В. І. Виконання батьками обов'язку з утримання повнолітньої дитини, яка продовжує навчання / В. І. Труба // *Правова держава*. - 2018. - № 32. - С. 146-150.

88. Труба В. І. До питання про необхідність законодавчого регулювання державної реєстрації шлюбних договорів / В. І. Труба // *Університетські наукові записки*. - 2008. - № 3. - С. 61-64.

89. Труба В. І. Забезпечення права дітей на утримання: новели законодавства / В. І. Труба // *Правова держава*. - 2019. - № 33. - С. 109-115.

90. Труба В. І. Місце норм сімейного права в системі соціальних норм / В. І. Труба // *Правова держава*. - 2020. - № 37. - С. 117-122.

91. Фурса С., Драгневич Л. Деякі аспекти законодавчого регулювання

- сімейних відносин. *Юридична Україна*. 2003. № 1. С. 59 – 65.
92. Червоний Ю. Поняття предмета і методу сімейного права України. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 4. С.157-170.
93. Червоний Ю.С. Понятіе и особенности семейных правоотношений. *Цивільне право*. Вип. № 1. Одеса. 2002.
94. Черновалюк Ю. Ю. Патронат як форма сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування за законодавством України // Університетські наукові записки: *Науковий часопис Хмельницького університету управління і права*. 2009. № 1 (29). С. 134–138.
95. Шевченко Я.М. Сім'я і сімейні правовідносини в Сімейному кодексі України. Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х., Ксилон, 2007. с. 7–11.
96. Шевченко Я.Н. Совершенствование законодательства о семье: Теоретические проблемы соотношения гражданского и семейного законодательства. Київ, 1986. 168 с.
97. Явор О.А. Договір як юридичний факт у сімейному праві. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014. № 4. С. 123-132.
98. Явор О.А. Правові аспекти сурогатного материнства. Університетські наукові записки. 2012. № 4. С. 127-133.
99. Явор О.А. Функції шлюбного контракту в сімейному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : Харків, 1996. 18 с

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Офіційне представництва Президента України: <http://www.president.gov.ua/>
2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. Верховний Суд <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
4. Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
5. Касаційний цивільний суд https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_cil/
6. Судова влада України <https://court.gov.ua/>
7. Єдиний державний реєстр судових рішень <http://reyestr.court.gov.ua/>
8. Рішення Європейського Суду з прав людини https://minjust.gov.ua/cat_9329
9. Міністерство юстиції України <https://minjust.gov.ua/>